

Avaten lausunto valtion talousarviosta 2026

Sivistysvaliokunta 28.2.2025

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026. Keskitymme asiantuntijalausunnossamme erityisesti elokuva-alalle kohdennettuihin leikkauksiin käsikirjoittajien, näyttelijöiden ja ohjaajien näkökulmasta.

Hallitus on vuonna 2025 antanut eduskunnalle kulttuuripoliittisen selonteon ja laatinut hallitusohjelman mukaisesti Luovan talouden kasvustrategian. Molemmat asiakirjat pyrkivät lisäämään luovien ja kulttuurialan kasvua ja elinvoimaisuutta. Kasvustrategian keskeisenä tavoitteena on ollut tunnistaa luovan talouden yhteisiä kasvutoimia. Strategiaan kirjattu visio vuodelle 2030 tähtää luovaan alaan, joka olisi yksi keskeisistä Suomen kestävästä kasvusta ja yhteiskunnan hyvinvointia rakentavista sekä aineetonta arvoa tuottavista toimialoista.

Edellä mainittujen asiakirjojen kirjausten valossa voisi olettaa, että av-alan rahoitusta oltaisiin lisäämässä, jotta kasvutoimet saataisiin toteutettua. Tosiasiallisesti hallitus on nyt omassa esityksessään leikkaamassa suomalaisen elokuvan rahoituksesta 25 %, joka elokuvasäätiön oman arvion mukaan tulee pahimmillaan vähentämään suomalaisia elokuvaensi-iltoja puoleen nykyisestä.

Emme voi menettää uusien av-tekijöiden sukupolvea

Suomalainen av-ala on tälläkin hetkellä kriisissä. Tuotantojen määrä on laskusuunnassa, joka vaikuttaa alan työllisyyteen heikentävästi. Hallituksen esittämien leikkauksien myötä koulutettujen ja osaavien av-alan ammattilaisten työttömyys pahenee. Erityisesti nuorten ja vastavalmistuneiden tekijöiden mahdollisuus päästä töihin tai ylipäätään jäädä alalle vaikeutuu. Tuotantomahdollisuuksien heiketessä opiskelijoiden ja nuorten tekijöiden on mahdotonta hankkia ammattitaitoa ja siirtyä työelämään. Uudet tekijät uupuvat tulevaisuudessa av-alalta ja tämä vaarantaa sekä kulttuurisen jatkuvuuden että koko alan ammattimaisen tulevaisuuden Suomessa.

Muun muassa Teatterikorkeakoulussa ja Aalto-yliopiston elokuvataiteen laitoksella opiskelevien uusien tekijöiden usko omaan tulevaisuuteen on koetuksella jo aiemmin tehtyjen kulttuurileikkausten ja tulevien elokuvaleikkausten vuoksi. On hämmentävää, että sama ministeriö pyrkii lisäämään koulutusta alalle, josta se toisella kädellä on valmis leikkaamaan perusrahoitusta. Nuorille tekijöille tämä näyttää valheelliselta lupaukselta.

Kun nuoret tekijät eivät pääse näyttämään osaamistaan heikkenevien työllisyysmahdollisuuksien vuoksi, katkeaa suomalaisen av-kulttuurin ketju. Suomalaiseen av-historiaan tulee ajanjakso, jolloin uusien käsikirjoittajien, näyttelijöiden ja ohjaajien äänet eivät kuuluneet ollenkaan. Taiteenlaji ei kehity ilman sukupolvien välistä vuoropuhelua ja nyt tämä uhkaa ehtyä suunniteltujen leikkausten vuoksi.

Kasvun edellytyksenä ovat kovatasoiset ammattilaiset

Noin 2/3 elokuvatuotannon kustannuksista menee suoraan palkkoihin tai välillisesti alihankkijoiden maksamiin palkkoihin. Leikkaukset tulevat vaikuttamaan merkittävästi alan työllisyyteen ja siten myös valtion verokertymään. Tulovirta palkkojen ennakonpidätyksistä ja sosiaaliturvamaksuista kääntyykin valtion kassasta pois päin, kun työttömäksi jääneiden työttömyyskorvaukset tulevat maksettavaksi.

Elokuvasäätiö on arvioinut, että leikkaukset veisivät alalta noin 200–300 henkilötyövuoden verran työpaikkoja. Tämä tarkoittaa merkittävää osaamisen ja ammattitaidon katoamista. Nämä ovat ne keskeiset elementit, joiden avulla suomalainen luova ala olisi tarkoitus saada kasvun veturiksi. On myös selvää, että suomalaisten tuotantojen budjetit tulevat tippumaan kansainvälisessä vertailussa edelleen huonommille sijoille. Jo nyt elokuvarahoituksen osalta Viro hätyyttelee Suomen kantapäällä, kun bruttokansantuotteeseen suhteutettu tuki on yhdeksän suurempi kuin pohjoisen naapurinsa tuki elokuvalla.

Elokvatukien leikkauksia kevennettiin muiden kustannuksella

Kun hallitus etsii keinoja kumota virheensä elokvatukien leikkauksissa, sen käsi ei saa kurottaa muihin opetus- ja kulttuuriministeriön tukiin. Nyt leikkausta allokoitiin muun muassa järjestöjen ja kansainvälistymisen tukiin.

Vuonna 2025 Näyttelijäliitto ja Suomen elokuvaohjaajaliitto SELO ry menettivät kokonaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän järjestöavustuksen, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry menetti 32 000 euroa eli 39 % avustuksestaan. Tällä ministeriön avustuksella tavoitellaan muun muassa taiteen ja kulttuurin vahvistumista ja säilymistä elinvoimaisena, alan toimintaedellytyksiä sekä rakenteiden ja toiminnan kehittämistä ja kansainvälistymistä, sekä alan taloudellisten edellytysten ja ekosysteemien vahvistumista.

Leikkaamalla uudelleen järjestöavustuksista heikennetään suomalaisen kulttuuri- ja taidealan ammattimaisuuden rakenteita. Jo avustusleikkauksia kohdanneet järjestöt ovat olennainen osa av-alankin ammattimaisten toimintaedellytysten kehittämisessä. Rakenteet eivät muutu tekijämyönteisiksi vain yritysten toimesta, vaan käsikirjoittajia, näyttelijöitä ja ohjaajia tulee voida kouluttaa uusista toimintatavoista, tekijänoikeuksista ja kansainvälisistä suuntauksista.

Kansainvälistymisen tuista on nykyisellään rahoitettu muun muassa Finnish Film Affair -tapahtumaa ja DocPoint - Helsingin dokumenttielokuvafestivaalin ammattilaistoiminnan kehittämistä. Lisäksi Audiovisual Producers Finland APFI ry on saanut rahoitusta suomalaisen av-alan kansainvälistymiseen ja kehittämiseen. Näistä tuista leikkaaminen ei toteuta Luovan talouden kasvustrategian saati Kulttuuripoliittisen selonteon toimenpiteitä, vaan on räikeässä ristiriidassa niiden kanssa. On selvää, että suomalainen av-ala voi kasvaa ja kehittyä kansainvälistymällä. Nyt tehdyt leikkaukset tuotannon tukiin ja kansainvälistymiseen takaavat meille umpioituneet, hitaasti hiipuvan alan, jonka potentiaali jää kokonaan käyttämättä.

Hallituksen esitys elokuvatukien leikkaamisesta tulee perua siten, ettei sitä allokoida muualle opetus- ja kulttuuriministeriön taiteen ja kulttuurin budjettiin. Leikkauksen kumoavat varat on löydettävä eduskunnan talousarviokäsittelyssä tai viimeistään hallituksen lisätalousarviossa. Suomalainen av-ala ansaitsee lisää rahoitusta leikkausten sijaan!

Helsingissä 8.10.2025,
Matti Numminen
toiminnanjohtaja
Avate Audiovisuaalisen alan tekijät ry